

מדעי ההתנהגות - מסלול 10 שנות לימוד
חוברת צעד אחר צעד
עבודה בנושא המשפחה
מתחילים את הדרך... במסלול 8 שנות לימוד

איסוף ארגון ועריכה: אילת כ"ץ

מדעי ההתנהגות - רמת יסוד – מסלול 8 שנות לימוד

שלושת השערים ונושאי הלימוד – 70 שעות
שער ראשון: ה"אני" – 20 שעות <u>נושאי הלימוד של השער הראשון:</u> מבוא למדעי ההתנהגות, זהות ודימוי עצמי, תורשה מול סביבה, מוטיבציה
שער שני: המשפחה – 40 שעות <u>נושאי הלימוד של השער השני:</u> המשפחה כמערכת, תפקידי המשפחה, יחסים במשפחה, תקשורת במשפחה
שער שלישי: החברה – 10 שעות <u>נושאי הלימוד של השער השלישי:</u> מהי קבוצה, יחסים בקבוצה

לצורך כתיבת העבודה הדגש הלימודי הוא בשער השני :

המשפחה – 40 שעות

נושאי השער:

פרק/חלק ראשון: 1- המשפחה כמערכת, 2- תפקידי המשפחה,

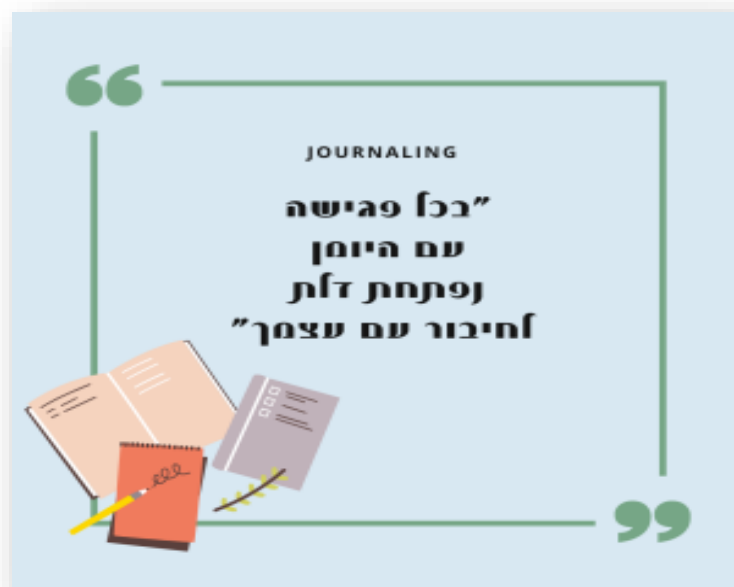
3- יחסים במשפחה – 20-30 שעות

פרק/חלק שני : תקשורת במשפחה – 10-15 שעות

**טבלת יחידות הלימוד, שעות לימוד, נושאים עיקריים
(בהתאם לתוכנית הלימודים – אגף ללמידת מבוגרים)**

שם השער	מספר שעות לימוד מומלצות	פירוט
שער המשפחה 40 שעות	נושאי השער השני חלק ראשון: 1 - המשפחה כמערכת, 2- תפקידי המשפחה, 3- יחסים במשפחה 20-25 שעות לימוד	מושגים: מערכת, גבול, מדרג, דור, קואליציה. תפקידי המשפחה, מעגל חיי משפחה: זוגיות מחייבת, נישואין, לידת ילדים, שלב אמצע החיים, "הקן המתרוקן" יציאה לגמלאות, זיקנה פער דורות.
	תקשורת במשפחה 10-15 שעות לימוד	<u>סוגי תקשורת במשפחה</u> תקשורת בינאישית, תקשורת מילולית, תקשורת לא מילולית, תקשורת חוסמת, חסמי תקשורת, תקשורת פתוחה, תקשורת אפקטיבית "מסר אני", "מסר אתה", אמפתיה, קונפליקט

**כתיבת עבודה בנושא משפחה - מסלול 10 שנות לימוד
מתחילים במסלול 8 שנות לימוד**

**כתיבת עבודה מסלול 10 שנות לימוד
רציונל לשינוי**

❖ הרחבת מספר מסיימי מסלולים 10/12 שנ"ל

❖ פיתוח מיומנות קוגניטיבית

❖ מותאמת ללומד העצמאי

❖ צמצום נזקי מאסר

❖ מתן מענה למאסרים קצרים

למורים/ות, רגע לפני תחילת העבודה.....

כתיבת עבודה היא אתגר התמודדות גדול לרוב הלומדים שלכם, לכן יש צורך לייצר רלוונטיות משמעות וחיבור לתהליך כתיבת העבודה.

איך מייצרים רלוונטיות בלמידה?

רלוונטיות קשורה למוטיבציה הפנימית של הלומד/ת בתהליך הלמידה. כאשר הלמידה רלוונטית תהיה יותר השקעה, מעורבות תחושת עניין סקרנות וחשיבות. למידה של מיומנויות או של תכנים רלוונטיים, תקדם ותניע את הלומדים לשאול, להבין ולשלוט בנלמד. למידה כזו תיצרב בזיכרונם של הלומדים ולבסוף תהפוך עבורם את הידע לידע מוצק.

אמיל"י אני מה יוצא לי (מזה)

למה זה טוב לי?

ערך חיצוני
 כיצד הלמידה תתרום לי. למידה הופכת לרלוונטית כשהלומד/ה מכיר/ה בכך שיש לה ערך "שימושי" לחיים.

איך זה קשור אלי?

ערך פנימי
 הערך הפנימי בלמידה רלוונטית עונה על השאלה: **איך זה קשור אלי?**

הצעות לפעילויות לפני שמתחילים בכתיבת העבודה

הנחיות לפעילות קוביית שיח רגשי המשפחה הגרעינית שלי ואני

מספר המשתתפים: קבוצות של 2-4 משתתפים

משך הפעילות: שנים שלושה סבבים

כל אחד בתורו זורק את הקובייה ועונה על השאלה המתאימה למספר שיצא בזריקה.

קוביית שיח רגשי – המשפחה הגרעינית שלי ואני

1. כוח שאני מקבל/ת מהמשפחה שלי
2. משפט ששמעתי בבית וגדלתי עליו
3. ערך חשוב שאני מביא/ה מהבית שלי
4. דבר אחד שאני רוצה להודות למישהו במשפחה שלי
5. קונפליקט "ריב" (אי הסכמה) שעולה לעיתים קרובות בבית
6. משהו שאני תורמ/ת מוסיפ/ה למשפחה שלי

הגדרה למשפחה – מהי משפחה?

- ❖ מרדוק (1945) משפחה צריכה לכלול גבר ואישה נשואים + צאצאים.
הבעיות: משפחות חד-הוריות, מאומצים, חד מיני לא מתקבלים.
- ❖ סטייסי (1990): משפחה היא קבוצת אנשים שאוהבים זה את זה,
ודואגים זה לזה. הבעיות: הגדרה מאוד רחבה וכוללת המון דברים, וגם אם זה קבוצת אנשים שיש אלימות ואין אהבה זה לא יקרא משפחה למרות שהם נשואים ויש ילדים.
- ❖ משוניס (1994): משפחה היא קבוצת חברתית של 2 אנשים או יותר
הקשורים בקרבת דם, נישואים או אימוץ וחיים בד"כ יחד.
- ❖ קשרים בלתי הפיכים שאינם ניתנים לבחירה.
- ❖ אנשים הגרים תחת קורת גג אחת.
- ❖ קבוצת אנשים אשר אינם מתגוררים באותו בית – אך יש ביניהם קשרים.
- ❖ מערכת חברתית טבעית.

- "המשפחה היא עמוד השדרה של החברה." ~ ויקטור הוגו
- "המשפחה היא היחידה הטבעית והבסיסית של החברה וזכאית להגנה של החברה והמדינה." ~ ההכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, סעיף 16
- "משפחה היא התא ההכרחי הראשון בחברה האנושית." – האפיפיור ג'ון

שיח

- ❖ מדוע לדעתכם יש כל כך הרבה הגדרות למשפחה?
- ❖ למה כל כך קשה להגדיר מהי משפחה?
- ❖ הציעו את ההגדרה שלכם ל...מהי משפחה....

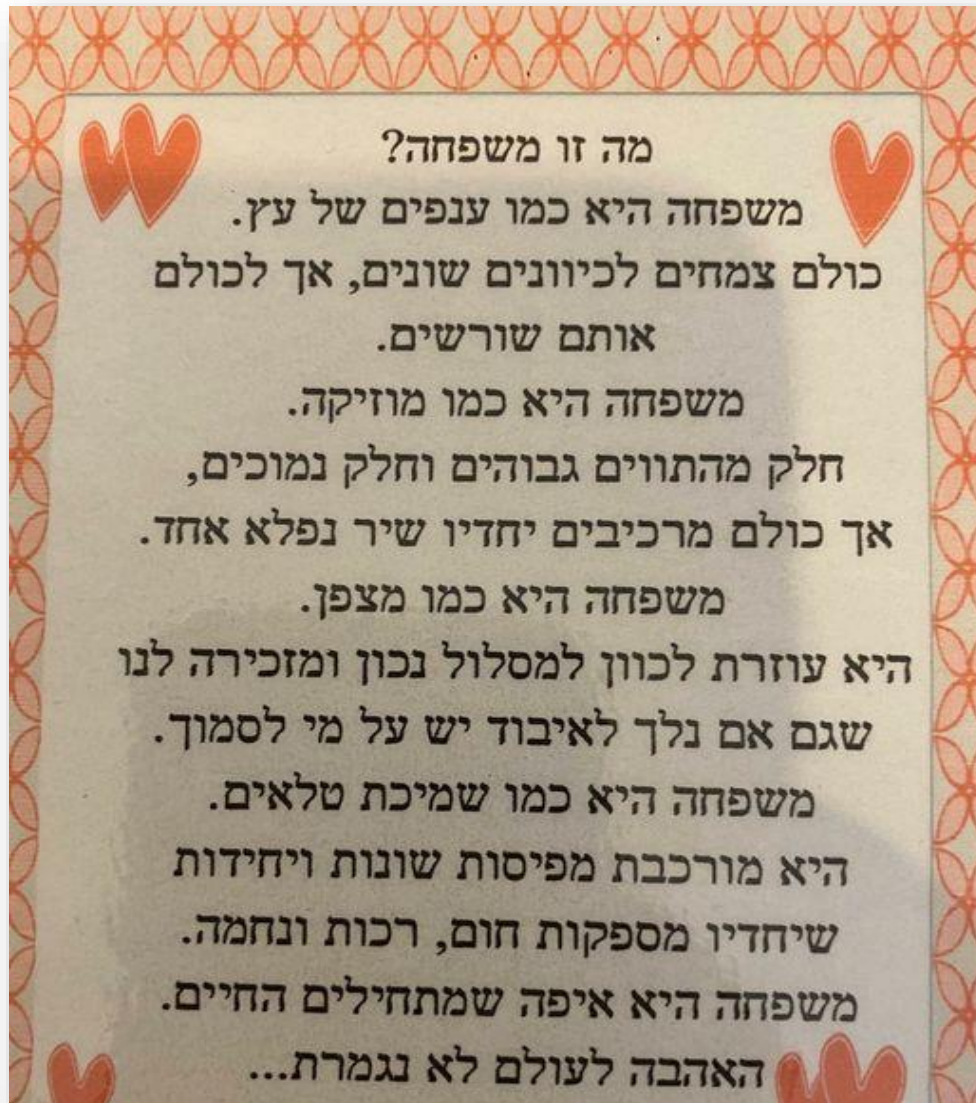
אפיינו את המשפחה שלכם, לאיזו הגדרה משפחה היא מתאימה?

**משפחות מכל
הסוגים וכל הצבעים**

**איזה סוגי משפחות אתם מזהים בתמונה?
האם יש סוגי משפחה נוספים שאינם בתמונה?**

משפחה היא כמו.....

שיח - מהי עבורכם משפחה?

1. לאיזה היגד אתם מתחברים?

2. המשיכו את המשפט:

❖ משפחה עבורי היא כמו.....

❖ בית בשבילי הוא..

מבנה העבודה

נושא	עמודים
שער	1
תוכן עניינים	2
הקדמה	3
גוף העבודה	4-6
מסקנות	7
נספחים	8
מקורות	9

המלצה

ההמלצה היא להתקדם בעבודה בשיטת ה"רכיבה על אופניים" (לימוד רכיבה הוא תהליך הדורש זמן, והסכמה ליפול). דפוסי התנהגות וחשיבה חדשים אינם שונים, כיוון שגם בכתובת עבודה מדובר בבישורים נרכשים שאנחנו לומדים. יש מקום לטיוטות, יש מקום להתקדם לאט, צעד אחר צעד עם "גלגלי עזר" (פיגומים = כלים תומכים) יש מקום להתקדמות של כל לומד בקצב שלו.

מורים/ות

דרך ותהליך העבודה שלכם עם הלומדים, היא גם קבוצתית וגם אישית בהובלת תהליך העבודה, אתם משמשים הן כמורים מעבירי ידע והן כמורים מנחים ומלווים.

כיוון שהעבודה היא גם קבוצתית וגם פרטנית, עליכם לתכנן את קצב כתיבת העבודה וההתקדמות של כל אחד מהלומדים בנפרד. ברור שכל לומד זקוק לתשומת הלב האישית שלכם.

יש לשער שתתקלו **בחסמי למידה**:

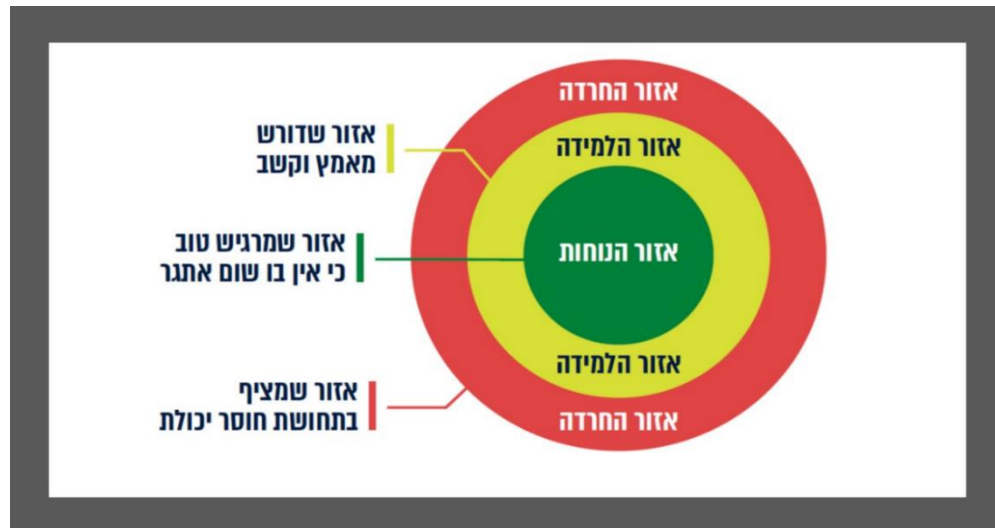
- קושי בארגון התוכן וכתיבתו
- קושי בהתארגנות לקראת כתיבת העבודה על חלקיה השונים
- מוטיבציה נמוכה- הלומד מתקשה לגייס מוטיבציה פנימית להתמודדות עם כתיבת עבודה.

עלינו המורים/מורות לסייע ללומד להתקדם בכתיבת העבודה מבחינה פדגוגית לימודית, מבחינה ארגונית, ומבחינה רגשית

לבדוק עם כל לומד באיזו מדרגה הוא נמצא ביחס לעבודה?
זו נקודת המוצא.

מומלץ לבדוק עם ומול הלומד לאילו "פיגומים" "רמת תיווך" הוא זקוק כדי
להתחיל ולהתקדם בכתיבת העבודה
המודל של ויגוצקי

אזור ההתפתחות הקרובה (המקורבת)

קיים פער בין היכולת ורמת הביצוע של הלומד לבין רמת הביצוע שעליו הוא להגיע והוא יוכל לעשות זאת בעזרת ההנחיה וההדרכה של המורה.
עכשווית: מה הוא יודע עכשיו?

קרובה: מה הוא לא יכול עכשיו אבל יוכל בעזרת המורה.

רחוקה: דברים שהלומד לא יודע לעשות אותם, אך ידע בעתיד.

על ידי הסיוע והעבודה המשותפת מאפשר המורה תרגול של יכולות קיימות אצל הלומד וכן התקדמות לעבר פיתוחן של יכולות חדשות הנשענות על הקיימות. וכך לאט, המורה מסיר את הפיגומים באופן הדרגתי עד שכל המשימה מתבצעת על ידי הלומד בשלמותה. יש לכם הזדמנויות למלא ללומדים שלכם את "מיכל דלק"

מה הייתם עושים כדי להגיע מפעולה לתוצאה?

רשמו את התוצאה המדויקת אליה הלומד צריך להגיע

פרקו את התוצאה לחלקים....

ותכננו את הפעולות האופרטיביות אותן עליכם לעשות מול כל לומד

הצעה לדף מאמץ והצלחה לאורך כתיבת העבודה

 הצלחתי	 התאמצתי	 ניסיתי	 רציתי
פנקס המאמצים וההצלחות של - _____			

כדי להגביר מוטיבציה לפעולה, מומלץ להכין סרגלי מאמץ והצלחה,
וסרגלים אישיים המתאימים לכתיבת עבודה

לשבח את התהליך, ולא את התוצאה – אם נשים את הזרקור על המאמץ ועל
העבודה הקשה – אז המסר הוא שהערכתנו נתונה למאמץ, לתהליך, וזה בסופו של
דבר גם מה שיוביל להצלחה.

שינוי מחשבותי	
אפשר לנסות...	במקום...
1. אף פעם לא עשיתי את זה קודם	1. אני ממש גרוע בזה
2. אני עוד לומד איך	2. זה קשה מדי
3. עכשיו שאני יודע טוב יותר אני יכול לעשות טוב יותר	3. אני לא יכול לעשות את זה
4. זה לא עבד, אצטרך לנסות בדרך אחרת	4. אני כשלון

הקדמה / מבוא

מבוא- פתיח לעבודה, מציג את הנושא ומורכב משלוש פסקאות :
פסקה מס' 1 : נושא העבודה + הקשר האישי שלכם לנושא העבודה (מדוע בחרתם דווקא בנושא זה?)
פסקה מס' 2 : במה עוסקת העבודה (נושא העבודה) התמקדות בשאלות שכתבתם שעליהן אתם רוצים לענות בעבודה זו.
פסקה מס' 3 : דרך איסוף המידע : במה נעזרתם? חומר הלימוד? בראיונות, שאלונים?
בהקדמה ניתן להוסיף דברי תודה למי שסייע בהכנת העבודה
ההקדמה כתובה בנימה אישית ובקיצור.

דוגמה להקדמה / מבוא

משפחה היא חלק משמעותי בחייו של אדם, מהרגע בו הוא נולד ועד הרגע בו הוא עוצם את עיניו.

❖ **העבודה שלי תעסוק במשפחה שלי ובסוגיה.....**

❖ **בחרתי לחקור את הנושא בגלל.....**

❖ **הנושא הזה מעניין אותי כי.....**

❖ **בעבודה זו אציג את המשפחה שלי ואתמקד ב..**

גוף העבודה - נושאים אפשריים לכתיבת העבודה

1. הגדרת המושג משפחה עם נגיעה אישית למשפחה שלי כולל הגדרת משפחה גרעינית ומורחבת (תלוי בנושא העבודה)
2. חלוקת תפקידים במשפחה
3. תפקידי המשפחה
4. תפקידי ההורים
5. שלבים בחיי המשפחה שלי
6. סמכות הורית
7. משפחה מודרנית / משפחה מסורתית – הבדלים ונקודת מבט אישית על המשפחה שלי
8. כללים וגבולות במשפחה
9. תקשורת במשפחה – סוגי תקשורת והשפעת התקשורת על היחסים במשפחה
10. משברים במשפחה- סוגי משברים, סיבות למשבר, התמודדות עם משבר / קונפליקט
11. מעגל חיי המשפחה – שלבים במחזור
12. תקשורת במשפחה
13. הורות – סוגיות ודילמות
14. מעמד הזקנים במשפחה שלי
15. "הקן המתרוקן"- במשפחה שלי
16. חיים במשפחה רב דורית (הבדלים בין משפחה ערבית ליהודית)
17. מעמד הנשים במשפחה הערבית/ יהודית
18. סמכות הורית שלי מול ילדי/סמכות הורית של הורי מולי, הצבת גבולות מרחוק

בחירת נושא איך בוחרים נושא לעבודה?

- בחרו נושא שמעניין אתכם,
- נושא שמעורר את סקרנותכם,
- נושא שהוא משמעותי עבורכם,
- משהו שאתם רוצים לדעת עליו יותר,
- נושא ברמת קושי שמתאימה לכם,
- נושא שקצב הלמידה שלו מתאים לכם.

למורים/ות ! חשוב לזכור....

מהנאה להנעה

חשוב שמשימות הכתיבה שיינתנו לתלמידים יהיו בדרך שתעודד את הלומדים לכתוב.

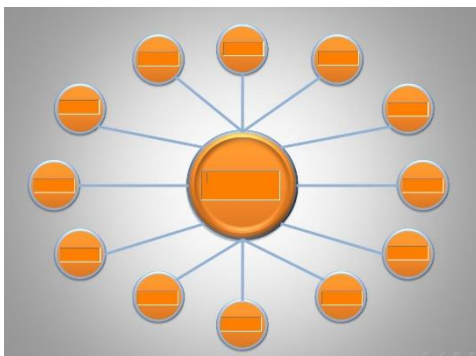
תהליך הכתיבה צריך להיות חווייתי כדי לעורר את חדוות היצירה של הלומדים.

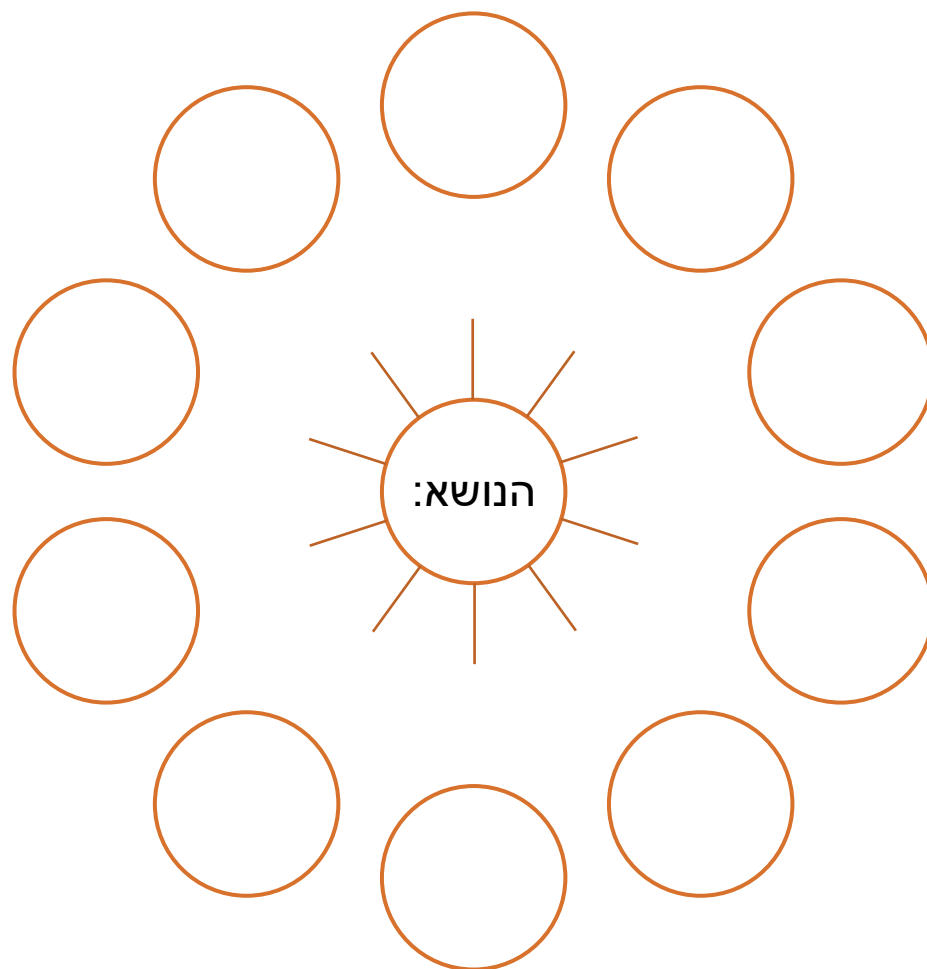
עיקרון הבחירה

חשוב לאפשר לתלמיד בחירה, כדי שיתחבר לנושא הכתיבה ויכתוב טקסט שיש לו משמעות עבורו. אפשרו שימוש בתמונות, אפשרו שימוש בקומיקס.

לאחר בחירת הנושא מומלץ....

- לשאול שאלות סביב הנושא שנבחר
- לברר ולכתוב אילו מושגים שנלמדו יבואו לידי ביטוי בעבודה
- הכינו שמש אסוציאציות כתבו את של הנושא במרכז, ומסביב כתבו: רעיונות, אסוציאציות, מושגים, הקשרים.

תרגיל "שאלות נטו"

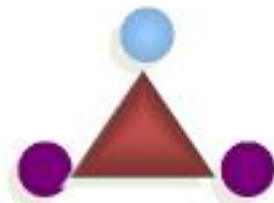
בחרו נושא, אתגר, בעיה, דילמה.
במקום לנסות לפתור אותם, נסו לנסח כמה שיותר שאלות הנוגעות
לאותו נושא, בלי לחשוב על תשובות לאותן שאלות.

סוגים שונים של שאלות

שאלות המסייעות:

- להתמקד
- לחפש מידע
- לתכנן
- לעבד נתונים
- להציע כיוונים חדשים

דרך המלך - סביבת הנחייה מחוקשבת להכנת פרויקטים - גרסה 4.0,
© כל הזכויות שמורות לעמותה לקידום החינוך המדעי בגליל ולמחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן.

וְהֵיכָן שֵׁשׁ
קָשִׁי, יִשְׁנָה
גַּם הַזֶּדְמָנוּת.

עֲדִי אֲבִיטֵל-רוֹזִין

רגע לפני שנכנסים לכתיבת לב העבודה....

שאלות בירור לחיבור וקשר משפחתי

מי אני, מאין באתי ולאן אני הולך ?

שיח ושיתוף, ולאחר מכן כתיבה

שם משפחה

האם לשם המשפחה שלך יש משמעות ?

שם פרטי

- מי בחר את שמך
- האם יש לשמך משמעות
- האם אתה קרוי על שם משהו מיוחד
- האם אתה אוהב את שמך
- האם היית רוצה שם אחר ? איזה ? למה דווקא השם הזה
- האם יש לך שם חיבה
- מי קורא לך בשם חיבה

לאפשר בחירה – הלומד יבחר 3 שאלות ויכתוב עליהן

- שתי דמויות מהמשפחה ואיך השפיעו עליי
- שתי מסורות או שני מנהגים משפחתיים שמשמעותיים לי
- שני משפטים שחוזרים אצלנו בבית
- שני אירועים משמעותיים שמציינים אצלנו בבית
- שני דברים ייחודיים למשפחה שלי
- שני ערכים שמכבדים אצלנו בבית
- שני דברים שאנחנו עושים/עשינו כל המשפחה יחד.

שימוש במושגים

על פי הנושא שהלומד בחר יש צורך להתארגן לעבודה סביב המושגים שנלמדו
אפשר להציג את המושגים בטבלה ואז לכתוב את קטע העבודה המתאים

דוגמה: מושג ופירושו - מעגל חיי המשפחה

מושג	פירוש המושג
משפחת מוצא	ההורים של בני הזוג ומשפחתם הקרובה
משפחה גרעינית	התא הבסיסי המשפחתי הכולל: הורים וילדים
משפחה מורחבת	כל בני המשפחה המורכבת ממשפחות המוצא של בני הזוג, האחים האחיות, הדודים והדודות, בני הדודים ובנות הדודים
דור הסנדוויץ'	הדור הנמצא בין הוריו המזדקנים מצד אחד, לבין ילדיו ההולכים ומתבגרים מצד שני. מטפל בהורים ובילדים
הקן המתרוקן	מתאר שלב בחיי הורים, ובכל משפחה מתבגרת, בו אחרון הילדים עוזב את הבית ומשאיר את הוריו ב"קן ריק", מטאפורה המתארת את החיים לאחר עזיבת הילדים
גיל הזהב	שלב הזיקנה – תקופה בה מתמודדים עם הזיקנה התמודדות עם בגידת הגוף, מחלות, מוגבלויות כרוניות, מוות בן/בת זוג וחברים. התמודדות עם משמעות הקיום ומימוש בחיי היום יום.

רעיון יצירתי לכתיבת מושגים

בצילום שלפניכם דוגמה למושג סבא: פירוש ומשמעות

באילו דרכים יצירתיות נוספות ניתן לשלב מושגים בתוך העבודה?

סיכום ומסקנות

הסיכום הוא המקום להתייחסות האישית לעבודה: מה למדתם? מה דעתכם? מה חוויתם במהלך כתיבת העבודה? מה עניין אתכם במיוחד? איזה מסקנות הסקתם בהקשר לעבודה? האם אתם מרוצים? האם ניתן היה לעשות דברים אחרת? מה היו הקשיים בהם נתקלתם במהלך עבודתכם?

סיכום ומסקנות - רפלקציה

- ❖ הנושא שבו עסקתי בעבודה הוא....
- ❖ חקרתי לעומק את משמעות המושג משפחה וגיליתי כי.../הבנתי כי..
- ❖ התמקדתי בעבודה זו בנושא.....
- ❖ ראיינתי את...
- ❖ מהראיונות הבנתי ש...
- ❖ ערכתי תצפיות/ קראתי במקורות/ מקטעי עיתונות שקראתי למדתי ש...
- ❖ למדתי בעבודה ...
- ❖ הצלחתי להבין טוב יותר..
- ❖ נהניתי מאוד מ...
- ❖ מסקרן אותי להמשיך וללמוד על...

החלק האחרון

- במידה ויש
- נספחים
- שאלונים
- ראיונות
- תמונות

מקורות/ ביבליוגרפיה

הצעה למחווה לעבודה בנושא משפחה – 1 יח"ל – מסלול 10 שנות לימוד

נושא	עמודים
שער	1
תוכן עניינים	2
הקדמה	3
גוף העבודה	4-6
מסקנות	7
נספחים	8
מקורות	9

הצעה למחווה לעבודה

קריטריונים/מדדים	ניקוד
נושא העבודה	5
מבנה העבודה	5
תוכן העבודה	20
הצגה ברורה של הנושא	20
אופן השימוש במידע	10
רמת לשון וסגנון כתיבה	5
מעורבות אישית וניסוח מסקנות	20
יצירתיות ומקוריות	10
צורת הגשה	5

המשימה	משקל יחסי	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
--------	-----------	-------------------	-----------	-----------	------------

צנצנת אהבה לבני משפחתי

הצעה לפעילות סיום לעבודה הכתובה

ציוד לפעילות

- צנצנת פלסטיק לכל לומד (אם אפשר)
- דפי ממו
- טושים לכתובה

מה אפשר להכניס לצנצנת האהבה למשפחה?

- ברכה לכל בן/בת משפחה
- תכונת אופי טובה לכל בן/בת משפחה
- דברים שהמשפחה שלכם עושה יחד
- כתיבת מתכון אוכל משפחתי

כיד הדמיון והיצירתיות....

